

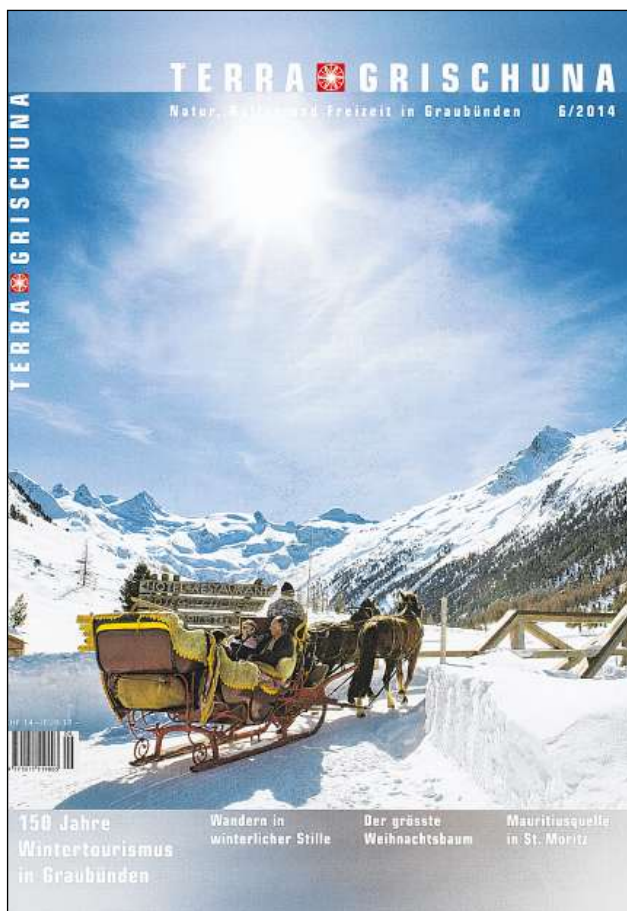
150 onns turissem d'enviern en il Grischun

Entschavì en Engiadina cun in patg

■ (anr/gc) **Quels dis vegn festivà 150 onns turissem d'enviern en il Grischun. Quei è succedi cun raschun a San Murezzan. Là ha quel numnadamain entschavì l'onn 1864. Quel fatg impurtant ha era la Terra Grischuna tematisà extendidamain e bain documentà en sia nova ediziun (6/2014).** La stagiun da stad 1864 era a fin. En l'«Hotel Kulm» a San Murezzan ha Johannes Badrutt envidà ses giasts tar il cumià dad empruvar da vegnir tar el era l'enviern en vacanzas. Els na vegnian betg a s'enriclar. Sche sia empermischun na duessia betg s'accumplenir, ha el mess patg cun ils giasts englais dad als restituir ils custs per il viadi.

E prenmira: davent d'alur èn il Brits vegnids adina pli numerusamain era l'enviern en Engiadina per far vacanzas. Johannes Badrutt vala pia sco «l'inventader dal turissem d'enviern». Ils Englais eran fascinads dal sport da skis (curling, bob, siglir sin skis). E per pudair porscher adina dapli en in bel ambient è vegnì fundà 1874 l'Uniun da cura San Murezzan, pli tard l'Uniun da traffic e la finala l'Uniun da cura e traffic San Murezzan, oz dentant svanida.

Il boom è dentant vegnì cun l'invenziun dal runal. Uschia è il sport da skis daventà popular. 1931 è vegnida fundada l'emprima scola da skis a Flem. 20 onns pli tard, 1951, èn las entradas or dal turissem d'enviern a Flem surpassadas per l'emprima giada quellas dal turissem da stad. Davent da 1899 fin 2011 èn las grondas pendicularas vegnidadas eregidas, principalmain en l'Engiadina, mo er a Tavau, Lai e Flem. Oz muntan las entradas da las pendicularas la stad a main che tschintg pertschient da la svieuta d'enviern. L'onn 1978 è l'emprim chanun da naiv vegnì mess en funcziun a Savognin (il pli grond en l'Europa) e 2011 l'em-

Frontispezi dal nov numer da la Terra Grischuna che è diditgada al turissem. MAD

prim runal solar a Tenna en Val Stussavgia.

Turissem e gastronomia portan gudogn a blers

Fin en il 18. tschientaner deva i duas entradas principalas per nossa glied: or da l'agricultura ed il traffic sur ils pass. Cun il temp han poets, picturs ed era scienziats scuvrì la bellezza e multifariadad da la cuntrada – elements fundamentals per il turissem. En consequenza da quai èn hotels e stabiliments gastronomic vegnids eregids en grond dumbler.

laria. En il Grischun èn 16% da quels che lavuran engaschads sin il sectur gastronomic. La media svizra munta be a tschintg pertschient.

La purschida s'augmenta onn per onn

En il Grischun, la regiun da vacanzas nr. 1, entschaiva la stagiun d'enviern quels dis. Onn per onn vegn la purschida engrondida cun novs, moderns e chars stabiliments. Era las pussaivladads da pudair far sport d'enviern sin il glatsch èn s'augmentadas cun adina dapli concorrenzas. Remartgabel è era d'intervignir co la moda per vestgadira da sport d'enviern è sa midada. Interessant co ins ha era propagà la purschida turistica tras reclama cun placats originals e prospects variads. Er art e commerzi èn adina puspè vegnids colliads en muntogna.

Magazin varià

En la sparta «Magazin» da la Terra Grischuna vegn la Panera, in grondius pign e zunt enonuschent, era numnà la regiun da Luven, preschentada. Ella è prest 50 m auta e sia vegliadetgna vegn calculada sin 350 onns. Impressionant da contemplar.

Allegada vegn plinavant la nova ediziun «Die Sammlung Maissen». Quella collecziun cuntogna rodund 2000 chanzuns popularas ch'Alfons Maissen ha rimnà e registrà tranter 1937 e 1945. Las chanzuns religiusas eran gia cumparidas. Mo las popularas ha Alfons Maissen, mort 2003, mai publictà. Quai ha uss il musicist *Iso Albin* procurà. La collecziun Maissen intermediessa ina vasta survista ed invista en il ritg stgazi da chanzuns popularas.

Anc blier auter porta la nova Terra Grischuna en furma plaschavla ed illustrada cun gust.

L'entschatta vegneva il personal d'hotel engaschà be per la stagiun. Las pajas, che vegnevan dadas giu a chasa per sustegnair la famiglia, eran bassas ed il temp da lavur lung e dir. Bliers ord familias purilas han midà vi sin ils hotels e fatg là carriera.

En il Grischun datti oz 2000 manaschis da gastronomia ch'occupan radund 18 000 persunas (en 16 000 piazzas cumplainas). Ils ca. 260 000 letgs per esters en il Grischun sa repartan per 35% sin la parahotellaria, 47% sin segundas abitaziuns e 18 pertschient sin la hotel-